

Ekoturizmin Türkiye’de Gelişim Süreci ve Stratejik Yönetimi

Development Process and Strategic Management of Ecotourism in Turkey

Öner DEMİREL^{1*}, Meryem Bihter BİNGÜL BULUT², Tuba Gizem AYDOĞAN³

¹Kırıkkale Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Peyzaj Mimarlığı Bölümü, Kırıkkale/Türkiye

odofe01@gmail.com, ORCID: 0000-0002-8102-5589

²Kırıkkale Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Peyzaj Mimarlığı Bölümü, Kırıkkale/Türkiye

mbbingul@gmail.com, ORCID: 0000-0003-4496-8198

³ Kırıkkale Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Peyzaj Mimarlığı Bölümü, Kırıkkale/Türkiye

taydogan@kku.edu.tr, ORCID: 0000-0003-0717-4751

Doi: <https://doi.org/10.53463/splandes.2020243>

Corresponding Author: Öner DEMİREL

E-mail: odofe01@gmail.com

ÖZET

Ülke Mekansal Planlama Kademesi’nde yer alan Kalkınma Planlarında, turizmin ülke ekonomisine katkısının sürekliliği ve turizm hareketliliğinin alternatif alanlarda yaygınlaştırılarak çeşitliliğini arttırmak üzerine stratejiler geliştirilmiştir. Bu etkinlikler içinde özellikle Ekoturizme yönelik atılan adımların ve düzenlemelerin öne çıktığı görülmektedir. Ülkemiz doğasında her alana yayılan turizm çeşitliliğinin Doğal Kaynak Temelli Turizm etkinlikleri ciddi bir ekonomik kaynaktır. 1990’lı yıllarda alternatif turizm olarak yaygınlaşmasıyla birlikte ülke doğasının ve özellikli koruma bölgelerinin bu amaçlı olarak değerlendirildiği ve turistik amaçlı kullanımların yaygınlaşma eğilimi içinde olmasıyla tüm bölgelerimizde artan bir hız ve ivme kazanmasına sebep olmuştur. Sürdürülebilir turizm yaklaşımı benimsenerek istihdamın artırılmasında ve bölgesel gelişmede turizmin öncü bir sektör konumuna ulaştırılması amacıyla Turizm Sektörünün Güçlendirilmesine Yönelik Stratejiler ortaya konmuştur. T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı’nın 2007 tarihli "2023 Turizm Stratejisi Eylem Planı" raporunda detaylı yer alan "Turizm Konsey(ler)i Modeli"; Noktasal, İl ve Ulusal Turizm Konseyleri olarak Örgütlenme modeli ortaya konulmuş ve görev tanımları yapılmıştır. Ayrıca son olarak makalede, Ekoturizm Standartları ve Sertifikasyon Programları ele alınmıştır.

Anahtar Kelimeler: Turizm, Eko-turizm, Kalkınma Planları, Türkiye Turizm Stratejisi

ABSTRACT

In the Development Plans at the Country Spatial Planning Level, strategies have been developed to ensure the continuity of the contribution of tourism to the country's economy and to increase the diversity of tourism mobility by expanding it in alternative areas. Among these activities, it is seen that the steps and regulations taken especially for Ecotourism stand out. Natural Resource Based Tourism activities of the tourism diversity that spreads to every area in our country's nature are a serious economic resource. As it became widespread as alternative tourism in the 1990s, the country's nature and special conservation areas were evaluated for this purpose, and touristic uses tended to become widespread, causing it to gain an increasing speed and momentum in all our regions. Strategies for Strengthening the Tourism Sector have been put forward in order to increase employment and make tourism a leading sector in regional development by adopting a sustainable tourism approach. T.R. "Tourism Council(s) Model" detailed in the "2023 Tourism Strategy Action Plan" report of the Ministry of Culture and Tourism dated 2007; The organizational model of Point, Provincial and National Tourism Councils has been put forward and job descriptions have been made. Also, finally, Ecotourism Standards and Certification Programs are discussed in the article.

Keywords: Tourism, Eco-tourism, Development Plans, Türkiye Tourism Strategy

1. GİRİŞ/

ÜLKE MEKANSAL PLANLAMASI VE KALKINMA PLANLARI

Ülkemizde imarı yönlendiren çok sayıda yasa, tüzük, yönetmelik ve genelge bulunmakla birlikte, en belirleyici olanı 3194 sayılı İmar Yasası ve ona bağlı olan yönetmeliklerdir. Bu yasa, ülke yerleşmeler sisteminin gelişmesini yönlendirecek, ülkesel ve bölgesel önemdeki kaynakların korunmasını güvence altına alacak kapsamlı bir yasa değildir. Daha çok yerleşme düzeyinde yapılaşmayı yönlendirecek içeriktedir. Türkiye’de plan türleri kademeli olarak; kalkınma planı, bölge planı, çevre düzeni planı, nazım imar planı ve uygulama imar planı olarak gösterilmektedir (T.C.Bayındırlık ve İskan Bak., 2001). İmar Kanunu’nun 5. maddesi’nde üst ölçekli plan olarak “Ülke Planı”ndan söz edilmekte olup hedef ve politikalar dizisi biçiminde DPT tarafından hazırlanan Kuramsal Kalkınma Planları metinleridir.

Devlet Planlama Teşkilatı (DPT) tarafından hazırlanan Kuramsal Kalkınma Planları metinleridir. 1963 yılından itibaren ülke planı olarak 5 yıllık kalkınma planları hazırlanmıştır. Bu planların içinde sadece 9. Kalkınma Planı 7 yıllık plan olarak hazırlanmıştır. 1963 yılından 2013 yılına kadar ilk 9 Kalkınma Planını Devlet Planlama Teşkilatı, 10.Beş Yıllık Kalkınma Planını T.C.Kalkınma Bakanlığı ve 11. Beş Yıllık Kalkınma Planını İse T.C.Cumhurbaşkanlığı Strateji Ve Bütçe Başkanlığı hazırlamıştır. 2024-2028 yıllarını kapsayan 12. Beş Yıllık Kalkınma Planı ise yine T.C.Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı tarafından hazırlanmaktadır.

- On Birinci Kalkınma Planı (2019-2023)
- Onuncu Kalkınma Planı (2014-2018)
- Dokuzuncu Kalkınma Planı (2007-2013)
- Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (2001-2005)
- Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1996-2000)
- Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı (1990-1994)
- Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1985-1989)
- Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı (1979-1983)
- Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı (1973-1977)
- İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1968-1972)
- Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1963-1967)

1963–1977 yılları arasında hazırlanmış olan Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planlarında, ülke ödemeler dengesi açığını kapatmada turizmden faydalanılabileceği, turist sayısı ve tüketim harcamalarının geliştirilmesi, kitle turizmi yatırımlarına ağırlık verilmesi ve bu amaçla özel sektörün teşvik edilerek desteklenmesi hususuna vurgu yapılmıştır

Planlı dönemde, Ege-Akdeniz kıyılarımızın 1/25.000 ölçekli Çevre Düzeni Planı çalışmalarına başlanmıştır. Bu planlar ile turistik tesis alanlarının nerelerde yer alacağı belirlenmiştir.

- 1963 yılında «Turizm ve Tanıtma Bakanlığı»
- 1972 yılında «Türkiye Seyahat Acentaları Birliği (TÜRSAB)» kurulmuştur.

1980 Yılı Sonrası Dönem

1982 yılında sektördeki darboğazları çözmek ve gerekli yasal düzenlemeleri getirmek amacıyla 2634 sayılı ‘Turizmi Teşvik Yasası’ yürürlüğe konmuştur. Turizmi Teşvik Yasası’na bağlı olarak planlamaya, turizm alan ve merkez ilanına, kamu arazilerinin turizm yatırımlarına tahsisine girilmiş ve “Turizm Yatırım ve İşletmelerinin Niteliklerine

Yönelik Yönetmelikler” hazırlanarak yürürlüğe konmuştur. Serbest pazar ekonomisine geçiş sürecinde turizm sektörüne son derece cazip teşvikler sunulmuştur (Akpınar, 2006/ Yavuz ve Karabağ (2009)’ın Yayınından alıntı)

- 2873 Sayılı Milli Parklar Kanunu, 2872 Sayılı Çevre Kanunu ve 2863 Sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu
- 12 Aralık 1986 yılında “Milli Parklar Yönetmeliği” ve Ormaniçi Mesire Yerlerinin Ayrılması

1990 Yılı Sonrası Dönem: Turizm türlerinin çeşitlendirilmesi; kitle turizminin yanı sıra alternatif turizme ve özel ilgi turlarına yönelik pazar bölümlerine yoğunlaşılması ve tanıtım ve pazarlama faaliyetlerine hız verilmesi

- 1992 yılında Uzungöl-Çaykara (Trabzon)’de T.C.Turizm Bakanlığı’nın düzenlediği Yayla Turizmi konulu alternatif turizm etkinliklerine yönelik sempozyum yapıldı.
- 16.4.2003 tarih ve 4848 sayılı kanun ile Kültür Bakanlığı ile Turizm Bakanlığı birleştirilmiştir.

6.Beş Yıllık Plan Dönemi: 1990-1994

- Kitle turizmine alternatif turizm faaliyetleri geliştirilmelidir.
- Sektörde kış, av ve su sporları ile festival, sağlık, gençlik, kongre, termal, golf ve 3. yaş turizmini daha cazip hale getirecek teşvik politikaları geliştirilecektir.
- Doğal güzelliklerin ve kültürel değerlerin korunmasına öncelik verilecek, belirli sahaların korunmaya alınarak turizme açılması teşvik edilecektir.

Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Plânı (1996-2000)

- Verimli bir turizm ekonomisinin geliştirilmesi,
- Yerel halkın ve turistlerin beklentilerinin karşılanması,
- Doğal ve kültürel değerlerin zenginleştirilerek sürekliliğinin sağlanması sektörün temel amaçlarıdır.

2000’li Yıllar ve Sonrası

Destinasyon Temelli Turizm Örgütlenmeleri

Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Plânı (2001-2005)

- Turizm mevsimini yılın tamamına, her bölgeye yayılması,
- Sektörle ilgili tüm yatırımların, doğal ve tarihi çevreyi, koruyucu ve geliştirici yaklaşım içinde olunması,
- Turizmin mevsimlik ve coğrafi dağılımını iyileştirmek ve dış pazarlarda değişken tüketici tercihleri de dikkate alınarak alternatif turizm faaliyetlerine önem verilecektir.
- Ekolojik açıdan aşırı duyarlı milli park alanlarına sürdürülebilir turizm gelişimi için gerekli düzenlemelerin yapılması.

01 Ağustos 2003 tarih ve 25186 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan “Turizmi Teşvik Kanunu’nda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun”, uyarınca 2634 sayılı ‘Turizmi Teşvik Kanunu’nun 3.maddesi’nin bazı bentleri değiştirilmiş ve bazı bentler ise kaldırılmıştır (Demirel vd., 2019).

Dokuzuncu Yedi Yıllık Kalkınma Plânı (2007-2013) (ilk defa 7 yıllık plan yapıldı)

- Turizmin bölgeler arası eşitsizliği ortadan kaldırması özelliğinden faydalanmak istenmesi,

- Doğal, tarihi ve sosyal çevreyi koruyucu ve geliştirici bir yaklaşımın benimsenmesi,
- Turizmin faaliyetlerinin yılın tamamına yayılmak istenmesi ve turizmi tüm coğrafi bölgelere dağılımını sağlanması gibi ve benzeri konuların ele alındığı anlaşılmaktadır (Kozak vd., 2012/Tuncel, 2019’dan alıntı).
- Sürdürülebilir turizmin teşvik edilmesi amacıyla, 2008 yılında çevreye duyarlı konaklama tesislerine ait standartlar belirlenerek ve standartlar kapsamında belgeleme çalışmalarına başlanmıştır.

Türkiye Turizm Stratejisi 2023 (Eylem Planı 2007-2013)

10.Beş Yıllık Plan Dönemi: 2014-2018

- Dünyada turizm taleplerindeki değişen eğilimlerine göre Türkiye’de turizmin çeşitliliğinin artırılmasına yönelik ihtiyacın olduğu belirtilmiştir. Bu bağlamda, sağlık turizmi başta olmak üzere, kongre turizmi, kış turizmi, kurvaziyer turizmi, golf turizmi ve kültür turizmine yönelik gerekli altyapı eksiklikleri tamamlanarak pazarın çeşitlendirilmesi sağlanacak ve alternatif turizm türlerinin geliştirilmesi için çeşitli destekler sağlanacaktır.
- Çevreye duyarlı ve sorumlu turizm anlayışı kapsamında sürdürülebilir turizm uygulamaları geliştirilerek, turizmin sosyo-kültürel ve çevresel olumsuzluklarının azaltılmasıdır.

On Birinci Beş Yıllık Kalkınma Plânı (2019-2023)

- Turizmin çeşitlendirilmesi ve geliştirilmesi ve yeni kaynak pazarlarının oluşturulması
- Türkiye turizm tanıtım ve geliştirme ajansı kurulması
- “Turizm Temel Yasası”nın çıkarılmasına yönelik girişimlerin başlatılması

01 Haziran 2019 tarih ve 30791 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanan “Turizmi Teşvik Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun” ile 2634 sayılı “Turizmi Teşvik Kanunu”ndaki bazı maddeler değiştirilerek koruma bölgelerinde, orman alanlarında ve hazine arazilerinde özellikle alanların Kültür ve Turizm Bakanlığı’na tahsisi ile bu alanların sahip olduğu doğal çevre değerlerinin ekolojik açıdan geri dönüşü olmayan boyutlarda zararlanmalara uğrayacak sonuçları yaratacak gelişmelerin yaşanması söz konusudur (Demirel vd., 2019).

2. TÜRKİYE TURİZM STRATEJİSİ

Türkiye Turizm Stratejisi-2023 Eylem Planı (2007-2013) (T.C.Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2007)

VİZYON/Sürdürülebilir turizm yaklaşımı benimsenerek

- İstihdamın arttırılmasında ve
- Bölgesel gelişmede turizmin öncü bir sektör konumuna ulaştırılması

3. TURİZM SEKTÖRÜNÜN GÜÇLENDİRİLMESİNE YÖNELİK STRATEJİLER

PLANLAMA

STRATEJİ

Ekonomik gelişimi destekleyen; fiziksel düzeyde uygulanabilir; toplum yönelimli ve sürdürülebilir turizm ilkesini içeren bir planlama yaklaşımının ortaya konması

- Varış noktası odaklı planlama ve
- stratejik planlama: sürdürülebilirlik anlayışı içerisinde doğal kaynakları ekolojik ve ekonomik verimlilik ilkeleri kapsamında koruyan ve kullanan esnek ve stratejik planlama yaklaşımı sağlanacaktır

YATIRIM

STRATEJİ

Turizm yatırım projelerini uygulanabilir kılabacak teşvikler ile turizm sektöründe yatırımların arttırılması

- Teşvikler-bürokratik engellerin kaldırılması-firmaların belgelendirilmesi

ÖRGÜTLENME

STRATEJİ

«İyi Yönetişim İlkesi» çerçevesinde Ulusal, Bölgesel, İl ve Noktasal düzeyde turizm sektörü ile ilgili Kamu, Özel Sektör Kuruluşları ve STK'ların karar verme süreçlerine katılımlarını sağlayacak konseyler bazında kurumsallaşmaya gidilmesi

- Yeni kurumsal yapının oluşumu için yasal düzenlemelerin gerçekleştirilmesi
- Turizm sektörünün gelişiminde T.C.Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın yeni rolü
 - A) Ulusal ve bölgesel bazda turizm sektörünün koordinasyonunu sağlayacak konseylerin oluşumu: ulusal turizm konseyi
 - B) İl bazında turizm gelişiminin sağlanması amacıyla ilde yer alan tüm paydaşları temsil edebilecek turizm konseylerinin geliştirilmesi: İl Turizm Konseyleri

İÇ TURİZM

STRATEJİ

İç turizmde toplumun farklı kesimlerine uygun kalite ve fiyatta turistik ürün alternatiflerinin sunulması

- İç turizm tanıtımı-iç turizm pazarının desteklenmesi-iç turizm pazarının izlenmesi-alternatif turizm-sosyal turizm

ARAŞTIRMA-GELİŞTİRME (AR-GE)

STRATEJİ

Turizm sektöründe Ar-Ge'nin kamu, özel sektör ve turizm sektöründeki kuruluşlar arasında öncelikle ele alınması

- Geliştirme Süreci
- Araştırma Süreci
- Markalaşma-
- Sürdürülebilir Ar-Ge ve

- Ar-Ge Yönetimi

ULAŞIM VE ALTYAPI

STRATEJİ

Hızla gelişen turizm sektörünün yoğunlaştığı yerleşmelerin altyapı ve ulaşım sorunlarının giderilmesi

- Turizm potansiyeli yüksek alanlarda altyapı eksikliğinin giderilmesi
- Zaman ve güvenlik açısından ön plana çıkan havayolu ulaşımının geliştirilmesi
- Ulaşımında demiryolu taşımacılığının payının arttırılması amacıyla bölgeler arası bağlantıların geliştirilmesi
- Turizmde karayolu ulaşımında güvenliğin ve erişim kapasitesinin arttırılması
- Deniz turizminin geliştirilmesi (su yolu taşımacılığı turizmi-Alpler örneği)

TANITIM VE PAZARLAMA

STRATEJİ

Ulusal, bölgesel ve yerel ölçekte markalaşmanın hedeflenmesi, ulusal tanıtım ve pazarlamaya ek olarak varış noktası bazında tanıtım ve pazarlama faaliyetlerine başlanması

- Tanıtma faaliyetlerinde süreçlerin belirlenmesi
- Tanıtım ve pazarlama faaliyetlerinde alternatif stratejilerin belirlenmesi
- Kamu-özel sektör işbirliği
- İyi imaj yaratılması

EĞİTİM

STRATEJİ

Turizm eğitiminin meslek odaklı olması ve ölçülebilir sonuçlar içermesi

- Akademik eğitim ve turizm sektörüne nitelikli eleman yetiştirecek mesleki eğitimin bir arada geliştirilmesi (eko-turizm uzmanlarının yetiştirileceği lisans programlarının yapılandırılması)
- Yaygın eğitimin geliştirilmesinde özel sektörün katılımı
- Yaygın ve örgün eğitimde içeriğin yenilenmesi ve güncellenmesi
- Turizm eğitiminde T.C.Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın ana politikayı belirlemesi

HİZMET KALİTESİ

STRATEJİ

Turizm sektörünün her bileşeninde «Toplam Kalite Yönetimi»nin etkin kılınması

- Kalite anlayışı bilinci oluşturmak-kaliteyi «Ölçülebilir» kılmak-planlı gelişme-mevzuat düzenlemeleri-eğitim ile kalitenin arttırılması

KENTSEL ÖLÇEKTE MARKALAŞMA

STRATEJİ

Zengin kültürel ve doğal değerlere sahip kentlerimizin markalaştırılarak turistler için bir çekim noktası haline getirilmesi

- Mimari düzenlemeler-ulaşım sistemi ile ilgili düzenlemeler-kültürel aksların düzenlenmesi-fiziksel sosyal düzenlemeler

TURİZM ÇEŞİTLENDİRİLMESİ

STRATEJİ

Alternatif turizm türlerinden öncelikli olarak sağlık turizmi ve termal turizm, kış turizmi, golf turizmi, deniz turizmi, eko-turizm ve yayla turizmi, kongre ve fuar turizminin geliştirilmesi.

EKO-TURİZM

a) Ülkemizde eko-turizm ve yayla turizmi gibi doğa amaçlı turizm türlerinin geliştirilmesi için bu amaca yönelik turizm altyapısı geliştirilecek ve niteliği arttırılacaktır.

b) Doğa amaçlı turizmin yapılacağı yörelerde belli senaryolar çerçevesinde ana tur güzergahları, varış noktaları, ara istasyon ve alt istasyon noktaları belirlenerek planlama çalışmaları yönlendirilecektir.

c) Yaylaların yoğunlaştığı alanlarda spor merkezleri veya aks olarak öncelikli turizm gelişme/eylem bölgeleri belirlenecektir.

d) Kamu, özel sektör ve sivil toplum kuruluşları işbirliği ile agro-turizm, macera turizmi, mağara turizmi, spor turizmi faaliyetlerinin gerçekleştirilmesi için eylem planları hazırlanacaktır.

Mevcut Turizm Alanlarının İyileştirileceği Bölgeler

- Orman içi gezi ve dinlenme yerleri planlanacaktır
- Kıyı gerisi alanlarda çiftlik turizmi, organik tarım, hobi bahçeleri yapılacaktır

Turizm Gelişim Bölgeleri

- 9 adet tematik bölge belirlenmiş olup bunlardan 6 no'lu bölge Göller bölgesi eko-turizm gelişim alanı olarak ilan edilmiştir.

Turizm Gelişim Koridorları

7 adet koridor belirlenmiş olup 6 no'lu koridor yayla koridoru olarak ilan edilmiştir

Turizm Kentleri

10 adet turizm kenti belirlenmiş olup bunlardan İğneada-Kıyıköy ve Datça Eko-Turizm Kentleri olarak önerilmiştir.

EKO-TURİZM BÖLGELERİNİN GELİŞTİRİLMESİ

STRATEJİ: «Doğa Temelli Turizmin Planlı Gelişimi»

- Karadeniz Bölgesi ile GAP Eko-Turizm Koridoru biyolojik çeşitlilik açısından öncelikli eko-turizmin geliştirileceği bölgeler olarak belirlenmiştir.
- Söz konusu bölgeler kapsamında yer alan milli park, tabiatı koruma alanı, av ve yaban hayatı koruma alanları ile sitlerle birlikte eko-turizm odaklı geliştirilmesiyle bütünleştirilmesi sağlanacaktır.

4. TURİZM KONSEYİ MODELİ

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın 2007 tarihli "2023 Turizm Stratejisi Eylem Planı" Raporunda detaylı yer alan "Turizm Konsey(ler)i Modeli" ele alınıyor.

Turizm Bakanlığınca 2007'de getirilen Turizm Konseyi Modelinin ana hatları şunlar;

- 1) Her dar bölgesi turizm yöresinde "Noktasal Turizm Konseyi" faaliyete geçecek
- 2) Her ilin noktasal konseyleri "İl Turizm Konseyi"ni oluşturacak
- 3) Tüm illerin Konseyleri toplanarak "Ulusal Turizm Konseyi"ni meydana getirecek

ÖRGÜTLENME

Temel Strateji: "İyi Yönetişim" ilkesi çerçevesinde ulusal, bölgesel, il ve noktasal düzeyde turizm sektörü ile ilgili kamu, özel sektör kuruluşları ve STK'ların karar verme süreçlerine katılımlarını sağlayacak konseyler bazında kurumsallaşmaya gidilmesi"

5. TURİZM KONSEYİ MODELİ

ULUSAL VE BÖLGESEL BAZDA TURİZM SEKTÖRÜNÜN KOORDİNASYONUNU SAĞLAYACAK KONSEYLERİN OLUŞUMU

ULUSAL TURİZM KONSEYİ

- Bu örgütün karar alma mercii olarak yönetim kurulu, sektörde yer alan tüm paydaşları temsil edebilecek olan 15 -20 üyeden oluşacaktır.
- Konsey'e, T.C.Kültür ve Turizm Bakanlığı (3), Devlet Planlama Teşkilatı (1), Turizm Sektörü (7), İşçi Örgütleri (1) ve Sivil Toplum Örgütleri'nden (2) temsilcinin katılım sağlaması öngörülmektedir (Öneri/akademik üye eksikliği bulunuyor)
- Gerekli görüldüğü hallerde, konseyde yer almayan kurum ve kuruluş veya kişilerin görüş ve önerileri alınarak konsey'e geçici üye olarak davet edilebileceklerdir.

Dolayısıyla, üyelerin seçilme kriterleri arasında;

- Turizm sektöründe bilgi ve tecrübeye sahip olma,
- Makro turizm politikalarını belirleyebilme, akademik ve analitik düşünce yeteneğine sahip olma ve
- Ulusal politika ve diğer sektörlerin programları ile turizm politikalarını uyumlaştırabilecek bilgi düzeyine sahip olma yer almaktadır.

Ulusal Turizm Konseyinin Temel Görevleri

- Ulusal, bölgesel ve yerel anlamda marka oluşturarak turizm bölgelerinin pazarlanması ve sektörel faaliyetlerin bölge özelliklerine göre gelişimini koordine etmek,
- İç turizmin gelişimi doğrultusunda, turizmin olumlu etkilerinden ülke vatandaşlarının da yararlanmasını sağlamak ve bu amaca yönelik politikalar geliştirilmesi için Bakanlığa bilgi ve öneriler sunmak,
- Turizm pazarında ve tüketicilerde oluşan değişimler, dünyadaki konjonktürel yapı dolayısıyla ortaya çıkabilecek fırsat ve tehditler ve bu fırsatların kullanılması veya tehditlerin etkilerinin asgariye indirilmesi için politika ve programlar hazırlamak,
- Turizm sektörü açısından, tesis, ürün ve işgücüne ilişkin minimum kalite standartları belirlemek,
- Ürün çeşitliliğinin arttırılmasına ve kalitesinin sürekli olarak iyileştirilmesine ve minimum bir kalitenin sağlanmasına yönelik çalışmalar yapmak,
- İnsan kaynakları gelişimi çerçevesinde, hizmet içi eğitim kapsamında işletmeleri bu konuda desteklemek ve teknik yardımın sağlanmasını koordine etmek,

- Kültür ve Turizm Bakanlığına, tüm ortakları dikkate alacak şekilde bir politika belirleme ve gerektiğinde değişiklikler yapabilme anlamında ulusal turizm bakışı sağlamak amacıyla politika belirleme çalışmalarında temel teşkil edecek verileri hazırlama, sunma ve turizm ile ilişkili tüm konularda tavsiyelerde bulunmak,
- Net ve ölçülebilir kriterlere dayanan çalışmalar yaparak, uygulanan turizm politikalarının tutarlılığını değerlendirme ve bu konuda Kültür ve Turizm Bakanlığı nezdinde bilgilendirme yapmak,
- Turizmde yaşanabilecek olumsuz durumların bertaraf edilmesinde ve kriz yönetiminde Bakanlığın uygulamalarını yönlendirecek önerilerde bulunmak,
- Konsey  yelerine bir düşünce ve fikir üretme ve teknik destek sağlama birimi olarak hizmet etmek olarak ifade edilebilir.

Konsey, gerekli gördüğünde alt komiteler şeklinde çalışmalarını yürütecek olup bu komiteler noktasal programlar belirlemek ve bunu konsey yönetim kuruluna bildirmekle sorumlu olacaklardır. Bu komiteler pilot araştırmalara ve projelere bağlı görevlendirmeler tamamlandığı zaman dağılabileceklerdir. Diğer bir deyişle bu komiteler i  ve proje odaklı olarak kurulacaklardır. İl bazında turizm gelişiminin sağlanması amacıyla ilde yer alan tüm paydaşları temsil edebilecek turizm konseylerinin geliştirilmesi il ve yerel düzeyde sekreteryaya görevi İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü tarafından üstlenilecektir ( ekil 1).

Şekil 1.  rg tlenme  eması

İL TURİZM KONSEYİNİN TEMEL GÖREVLERİ

İl bazında turizm gelişiminin sağlanması amacıyla ilde yer alan tüm paydaşları temsil edebilecek turizm konseylerinin geliştirilmesi il ve yerel düzeyde sekreteryaya görevi İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü tarafından  stlenilecektir.

GÖREVLERİ

- Ulusal Turizm Konseyine ilde yer alan tüm paydaşları temsil edebilecek şekilde görüş, talep ve önerileri sunmak İl Turizm Konseylerinin öncelikli görevleri arasında olacaktır.
- Ayrıca bu Konseyler, Ulusal Turizm Konseyinin aldığı kararların daha sağlam, tutarlı ve katılımcı olmasına katkıda bulunacaktır. İl Konseylerinin üyeleri Ulusal Turizm Konseyi üyelerini oluşturan kurum ve kuruluşların temsilcilerinden oluşacaktır.
- Gerekli görüldüğü hallerde, bilgisine başvurulması amacıyla, üye olarak Konseyde yer almayan kişi ve/veya kurum/kuruluşların görüş ve tavsiyelerine başvurulması amacıyla yeni/geçici üyeler eklenecektir.
- İl Turizm Konseyleri, işletmelere hizmet sağlanması ve danışmanlık hizmetlerinin verilmesinde anahtar rol oynayacaklardır.
- Kamu, özel sektör tarafından finansal ve danışmanlık anlamında yardım alacaklar ve danışmanlık hizmetlerinin yanı sıra işletmeler arasında ve işletmeler arasında işbirliğini sağlayan birim olarak görev yapacaklardır.

Somut Öneriler olarak; Turizm Yazarları ve Gazetecileri Derneği (TUYED) Başkanı Zafer CENGİZ, İl Turizm Konseyi'nin Etkinleştirilmesi için aşağıda yazılı önerilerde bulunmaktadır (Cengiz, 2018).

1) İl Turizm Konseyi'nin Etkinleştirilmesi

- Valilikçe yürütülen Turizm Koordinasyon Kurulu sürekli ve etkin olmalıdır
- Yeni bir atılımla Bakanlık'ça önerilen Turizm Konseyi'ne dönüşmelidir
- Konsey'de Yerel, Kamu - Özel Kesim işbirliği gerçekleşmelidir
- Örgütsel etkinlik ve uyumlu proje bütünlüğü sağlanmalıdır
- İşbirliği ve işbölümü esasları içinde dayanışma gerçekleşmelidir
- İl kapsamı ve kent kapsamı için ayrı çalışmalar yürütülmelidir
- İl ölçeğinde Turizm Örgütü çalışmaları başlamalı ve yayılmalıdır
- İl çapında Ar-Ge ve Turizm Master Planı konuları ele alınmalıdır

KURUMSAL ÖRGÜTLÜLÜK

“645 sayılı “T.C.Orman ve Su İşleri Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname” İle Orman Genel Müdürlüğü bünyesinde faaliyet gösteren “Odun Dışı Ürün ve Hizmetler Daire Başkanlığı” altında “Ekoturizm Şube Müdürlüğü” yapılandırılmıştır.

Odun Dışı Ürün ve Hizmetler Dairesi Başkanlığı'nın ekoturizm faaliyetlerini ilgilendiren görevleri olarak;

- b) Orman içi su kaynaklarını korumak, geliştirmek, bu alanlarda yapılacak faaliyetleri düzenlemek, orman içi av ve yaban hayatına, otlatmaya, arıcılığa ait konuları takip etmek,
- c) Uygun yerlerde eko-turizm faaliyetlerini desteklemek,
- c) Mesire yerlerinin, kent ormanlarının ve ağaç parkı sahalarının ayrılması, korunması, işletilmesi ve işlettilmesini sağlamak olarak belirtilmiştir.

Bu kapsamda, eko-turizm konusunun doğa koruma konusu ile doğrudan ilgili olması yanında eko-turizm etkinliklerinin çoğunlukla korunan alanlarda yapılması nedeni ile

ekoturizme yönelik birimin tek ve güçlü bir kurumsal yapı altında toplanmasının doğru olacağıdır.

T.C.Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'na bağlı Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğü, T.C.Tarım ve Orman Bakanlığı'na bağlı Doğa Koruma Milli Parklar Genel Müdürlüğü ile T.C.Kültür ve Turizm Bakanlığı'na bağlı Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü ile Tanıtma Genel Müdürlüğü'nün ortak bir çalışma alanı olan ve tüm bu genel müdürlüklerin ara kesitinde faaliyet gösteren ekoturizm konusunun çalışma konularına yakınlığı nedeniyle T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı'na bağlı bir genel müdürlük seviyesinde yapılandırılmasının doğru olacağı düşünülmektedir.

Yapılandırılacak bu kurumsal çatı altında doğa temelli ve çevre duyarlı alternatif turizm etkinliklerini de bünyesinde toplayarak daha bütüncül bir yönetim erkini üstlenebilir. Dahası bu yapılanma içerisinde araştırmaları ve uygulama projeleri ile birlikte Ar-Ge çalışmalarını yönlendirmek üzere de "Eko-Turizm Temelli Çevre ve Doğa Yönetimi Enstitüsü" adıyla oluşturulacak olan bir yapılanma, kent ve kırsalı bir bütün olarak değerlendirilerek bütünleşik planlama çalışmalarını yürütecek organizasyonel bir yapıda tanımlanabilir.

6. EKOTURİZM STANDARTLARI VE SERTİFİKASYON

Sertifikasyon programları, sürdürülebilir turizm ve ekoturizmde önemli yere sahip uygulamalardır.

"Sertifikasyon, özel gereksinimlerle uyumlu olarak bir ürün, süreç, hizmet ya da yönetim sistemi için üçüncü şahıslar tarafından yazılı olarak bir garanti verilmesi ile ilgili işlemler bütünüdür"

- Bu uygulamalar bir çok ülkede, sürdürülebilirlik ilkelerinin pratiğe dönüştürülmesinde bir araç olarak kullanılmaktadır.
- Günümüzde uluslararası, ulusal ve bölgesel birçok sertifikasyon programı bulunmaktadır. Bu sertifikasyon programlarının içerdiği beş temel unsur aşağıda yer almaktadır (Demir ve Çevirgen, 2006).

1.Gönüllü Katılım

2.Arma (Logo)

3.Yasalarla Uyumlu Olması veya Onları Geliştirmesi

4.Değerlendirme ve Kontrol

5.Üyelik ve Katılım Ücretleri

Günümüzde dünya genelinde, turizm alanında 70'in üzerinde sertifikasyon programı bulunmaktadır. 1992 yılındaki Dünya Zirvesinden 2002 Uluslararası Dünya Ekoturizm Yılı'na kadar geçen on yıl içerisinde 60 adet Çevresel Turizm Sertifikasyon Programı geliştirilmiştir.

Aşağıda Ekoturizm ve Sürdürülebilir Turizm Sertifikaları'ndan örnekler yer almaktadır (T.C.Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı&T.C.Batı Akdeniz Kalkınma Ajansı, 2019).

1/Mavi Bayrak (Blue Flag): Plajlara ve marinalara verilen uluslararası nitelikte bir sürdürülebilir turizm sertifikasıdır.

2/Yeşil Küre 21 (Green Globe): kitle turizmi ve sürdürülebilir turizm alanında faaliyet gösteren uluslararası bir sertifikasyon programıdır.

3/Avusturalya Eko Sertifikasyon Programı (Eco Certification Program): Avusturalya'da ekoturizm alanında faaliyet gösteren ulusal bir programdır.

4/ Costa Rica Sürdürülebilir Turizm Sertifikası (CertificationFor Sustainable Tourism): Costa Rica'da faaliyet gösteren ulusal bir sertifikasyon programıdır.

5/Koruma Alanları Ağı (Pan Parks): Koruma alanlarını ve çevresindeki işletmeleri kapsayan, Avrupa'da faaliyet gösteren bir sertifika programıdır.

Sürdürülebilirlik Yönetim Sistemleri İçin Kilit Ölçüm Yöntemleri ve Araçlar şunlardır;

1/ Ekoturizm Sertifikasyon Programları

2/ Sağlık &Güvenlik Planı

3/ Sürdürülebilirlik Yönetim Sisteminin Personel ve Müşteriler ile Paylaşılması

Eko-turizm Sertifikasyon Standartları

- Avrupa Eko-Turizm Etiketleme Standardı (EETLS) ya da
- Küresel Sürdürülebilir Turizm Kriterleri (GSTC) tarafından onaylanan eko-turizm standartları çok faydalıdır.

Sürdürülebilirlik yönetim sistemini gerektirirler ve içerdikleri kriter ve göstergeleri uyguladığınızda çevre, sosyo-kültür ve ürün kalitesi yönetimi için eksiksiz bir plan elde etmiş olursunuz.

Eko-turizm sertifikasyon standartları

Bu sertifikasyonlar, sağlıklı bir sürdürülebilirlik yönetim planı için gereken tüm ölçüm ve göstergeleri sunar.

- Çevresel etki ölçümleri
- Çevre politikası ve
- Satın alma politikası gibi sürdürülebilirlik yönetim planınızın parçalarını kullanarak ne kadar sürdürülebilir olduğunuzu değerlendirmenizi sağlarlar

Eko-Turizm Eğitimi Eko-Turizm Uzmanlığı (Çalıştaylar-Arama Konferansları)

Turizm sektöründe özellikle de korunan alanlarda, ekoturizm eğitim uygulamaları için en önemli konu; gerçekleştirilen veya gerçekleştirilmesi öngörülen faaliyetlerin planlı, programlı ve etkilerinin izlenmesine yönelik sistemlerin kurularak sorumlu tüm kurum kuruluş ve birimleri tarafından kurumların ihtiyaç duyacağı personelin de yetiştirilebilmesi bakımından belirli bir mevzuat kapsamında uygulanmasıdır.

Çevreye Duyarlı Bir Turizm Formu Olan Eko-Turizmin Gelişimi İçin 4 Önemli Aşaması Bulunmaktadır;

1/Eğitimin Önemi: Eko-turizm temsilcileri, politikacılar, plancıları, turizm operatörlerini, turistleri ve yatırımcıları kapsayan bir gruba bu yaklaşımı benimsetmenin yollarını aramak

2/Yöresel Turizm Düzenleme Stratejileri: İş adamları, ekolojistler, planlama otoriteleri, turizm organizatörleri ve yerel halkın bir arada bulunduğu organizasyonlarda fikir üretmek

3/Kırsal Turizm Forumları: Köy temsilcileri ve küçük kültürel bölgeleri kapsayan grupların katılımıyla eko-turizmin yönetsel işlevini üstlenecek sorumlu örgütlerin görev ve yetkilerini belirlemek

4/Bilgi Alışverişi: Kırsal turizmi geliştirme ve düzenleme projelerinde temel yöresel etki gruplarını bir araya getirerek iletişimlerini güçlendirmek

7. KURUMSAL DÜZEYDE YAPILAN ÇALIŞMALAR (T.C.Orman ve Su İşleri Bakanlığı, Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü,, 2017)

Korunan alanlarda yapılan ekoturizm uygulamaları kapsamında,

- Orman Koruma Alanlarının Yönetiminin Güçlendirilmesi Projesi (2009-2012) kapsamında ise Küre Dağları Milli Parkı'na ait «KMDP ve Çevresi Sürdürülebilir Turizm Gelişme Planı ve KDMP Ziyaretçi Yönetimi Planı» hazırlanmıştır.
- 2013 yılında başlanan «İlgaz Dağı Milli Parkı Sürdürülebilir Turizm ve Ziyaretçi Yönetimi Planı», 2015 yılı Ekim ayında onaylanarak yürürlüğe girmiş ve ilgili bölge müdürlüğü tarafından uygulanmaya başlamıştır.
- «Alan Kılavuzlarının Seçimi, Eğitimi, Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik'e göre 2004 yılında başlanan Alan Kılavuzluğu çalışmaları kapsamında 2016 yılı sonu itibariyle; 11 Milli Park ve 2 Tabiat Parkı'nda alan kılavuzluğu eğitimi, 1 Milli Parkta da Alan Kılavuzluğu Hizmet İçi Eğitimi yapılmıştır. 2016 yılı sonu itibariyle korunan alanlarda toplam sertifikalı 372 Alan Kılavuzu bulunmaktadır.
- Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü tarafından 2013 yılında başlatılan çalışma ile 81 İl'de "Tabiat Turizmi Master Planları" hazırlanmıştır.
- "Tabiat Turizmi Master Planları" için yapılan «Uygulama Eylem Planları» 2016 yılında tamamlanmıştır. Eylem Planlarına göre; korunan alanlar içinden 531 potansiyel alan belirlenmiştir. Korunan alanlar içinde tabiat turizmi aktivitelerine uygun 2.498 adet aktivite alanı belirlenmiştir.

8. SONUÇ VE DEĞERLENDİRMELER

Türkiye'de şimdiye dek gerçekleştirilmiş olan Turizm Şuraları (1.si 20-22 Ekim 1998 tarihinde, ikincisi 12-14 Nisan 2002 tarihinde, üçüncüsü ise 01-03 Kasım 2017 tarihleri arasında Ankara'da düzenlenmiştir) turizm planlaması ve politikası oluşturulması noktasında önemli başlıklar içermektedir. 2007 yılında hazırlanan ve 2007-2013 yılları arasında kapsayan vizyon belgesi olan Türkiye Turizm Stratejisi-2023 Eylem Planı, Turizm Sektörünün Güçlendirilmesine Yönelik özellikle Eko-turizm konusunda önemli stratejiler ortaya koymuştur.

Türkiye'de korunan alanlarda yapılan ekoturizm uygulamaları kapsamında yapılması gerekenler ise aşağıda belirtilmektedir.

- Kısa, orta ve uzun vadeli hedefleri ile ekoturizm planlama yaklaşımı ve uygulama ilkelerinin yer aldığı "Ulusal Ekoturizm Stratejisi ve Eylem Planı"nın oluşturulması hedeflenmelidir.
- Ekoturizm uygulamalarında «Türkiye Ekoturizm Sertifikasyonu» sisteminin gerçekleştirilmesi maksadıyla uluslararası sertifikasyon kurumlarının akredite ettiği kuruluşlarla sertifikasyon konusunda işbirliği sağlanmalıdır.
- Korunan alanların yönetiminden sorumlu taşra birim temsilcileri için ekoturizm konusunda eğitimlerin organize edilerek bu konuda yetişmiş personel eksikliğinin giderilmesi gerekmektedir.

- Korunan alanlarda ekoturizm ile bağlantılı koruma amaçlarına ve ziyaretçilerin etkin olarak yönetimine hizmet edecek stratejileri içeren ziyaretçi yönetim programlarının hazırlanması gerekmektedir.
- Ekoturizm ile ilgili gönüllü kuruluşlar, üniversiteler, araştırma kuruluşları ve ilgili tüm kurum ve kuruluşlarla işbirliği olanaklarının geliştirilmesi araştırılmalıdır.
- Yerel, ulusal ve kurumsal bazda ekoturizm bilinçlendirme ve kapasite geliştirme programlarının hazırlanarak uygulanması sağlanmalıdır.
- Ekoturizm konusunda gerçekleştirilmesi öngörülen faaliyetlerin etkilerinin izlenmesine yönelik “İzleme ve Değerlendirme Sistemleri”nin kurularak uygulanması gerekmektedir.
- Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü’nün özellikle taşra teşkilatlarındaki personel eksikliğinin giderilmesi, mevcut personelin kapasitesinin artırılması ve İl Şube Müdürlüklerinin temsiliyet ve yetki açısından güçlendirilmesi gerekmektedir.

KAYNAKÇA

- Demirel, Ö. (2009). Ülke Mekansal Planlaması İçinde Ekolojik Ağırlıklı Disiplin Olma Yönünde Bir Misyon Taşıyan Peyzaj Mimarlığı Mesleği'nin Yeri ve Üzerine Düşen ya da Yapması Gerekenler, Peyzaj Mimarlığı Akademik İşbirliği Toplantısı (PEMAT), 22-24 Mayıs 2009, 19 s., (Çağrılı Konuşma).
- Demirel, Ö., Kemer, N., Pouya, S. and Aydoğan, T.G. (2019). Amended Tourism Incentive Law and Its Reflections Against, 7.International Landscape Architecture Congress, 6-8 November 2019, Antalya-Turkey.
- T.C.Bayındırlık ve İskan Bakanlığı. (2001). 3194 sayılı İmar Kanunu ve İlgili Yönetmelikler, 2001, Teknik Araştırma ve Uygulama Genel Müdürlüğü, Yayın No.108, 2005, Ankara.
- Yavuz, M.C. ve Karabağ, S.F. (2009), Ulusal Turizm Tanıtımı ve Pazarlama Yönetimi Örgütlenmesi: Türkiye için Bir Model Önerisi, İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi, Sayı: 36, ss. 113-130.
- Tuncel, V. (2019). Kalkınma planlarının turizm politikaları perspektifinde değerlendirilmesi, Tourism and Recreation (To & Re) 2019, 1 (2) 58-66.
- T.C.Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2007. Türkiye Turizm Stratejisi 2023 (Eylem Planı 2007-2013), T.C.Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları No: 3085, 101 s., Ankara.
- Cengiz, Z. (2018). İl Turizm Konseyi'nin Etkinleştirilmesi İçin Öneriler, Turizm Yazarları ve Gazetecileri Derneği (TUYED), 3.Turizm Şurası, Komisyon Raporu, 06.03.2018, Ankara.
- Demir C. ve Çevirgen A. (2006). Ekoturizm yönetimi., ISBN: 975-591-844-2, 222 s, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.
- T.C.Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı & T.C.Batı Akdeniz Kalkınma Ajansı. (2019). Sürdürülebilir Ekoturizm Bağlamında Çevreye Duyarlı Konaklama Yapıları ve Sertifikasyon Sistemleri Araştırma Raporu, Batı Akdeniz Kalkınma Ajansı (BAKA), Isparta, 81 s., (Yayını ve Raporu Hazırlayan: Ahmet Ümit YALÇIN)
- T.C.Orman ve Su İşleri Bakanlığı, Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü. (2017). 5-7 Mayıs 2017, 2. Ormancılık ve Su Şurası, "Korunan Alanların Etkin Yönetimi Çalışma Grubu" Planlama ve Turizm Alt Çalışma Grubu, (1.Toplantı), 05.01.2017.